

อัตรการขยายตัวของผลิภาพการผลิของการท่องเที่ยวไทย*

บัณฑิต ชัยวิษณุชาติ¹

(วันที่รับบทความ: 5 กรกฎาคม 2566; วันที่แก้ไขบทความ: 4 ธันวาคม 2566; วันที่ตอบรับบทความ: 12 ธันวาคม 2566)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินอัตรการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยในภาพรวมและรายสาขาการผลิ ด้วยการใชฟังก์ชันการผลิแบบ Cobb-Douglas และ ดัชนี Solow ผลจากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากบัญชีรายได้ประชาชาติด้านการท่องเที่ยว และการประมาณการฟังก์ชันการผลิด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด สรุปได้ว่า ก่อนเกิดการแพร่ระบาดของโควิด 19 ปี พ.ศ. 2553 ถึงปี พ.ศ. 2561 อัตรการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็นส่วนใหญ่ มีเพียง 4 สาขาการผลิที่มีแนวโน้มของอัตรการเจริญเติบโตของผลิภาพรวมคงที่ ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด 19 มีอัตรการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมลดลง มีข้อเสนอแนะ ได้แก่ (1) การจัดตั้งกองทุนเงินฟื้นฟูให้กับผู้ประกอบการเพื่อการฟื้นตัวอย่างรวดเร็วและ (2) การใช้มาตรการส่งเสริมให้เกิดการเจริญเติบโตของผลิภาพรวมทั้งในภาพรวมและในแต่ละสาขาการผลิ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวไทย, ผลิภาพการผลิตรวม, การขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวม

* บทความวิจัย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

¹ รองศาสตราจารย์, ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, E-mail: fecobdc@ku.ac.th

Total Factor Productivity Growth of Thai Tourism****Bundit Chaivichayachat¹****(Received: July 5, 2023; Revised: December 4, 2023; Accepted: December 12, 2023)*

Abstract

This research article aimed to explore total factor productivity growth (TFPG) in the tourism industry and related sectors. Secondary data reported in the tourism satellite account (TSA) were employed to estimate the Cobb-Douglas production function and calculate the Solow index, which represents TFPG in this article. The results showed that prior to the onset of COVID-19 (2010-2018), TFPG in the tourism industry had shown improvement. There were 4 sectors which found TFPG constant. However, since 2019, with the advent of COVID-19, TFPG has declined across all sectors. Therefore, the policy recommendations are (1) to provide financial support for rapid recovery and (2) to integrate both general and specific policies to enhance the resilience of the Thai tourism industry.

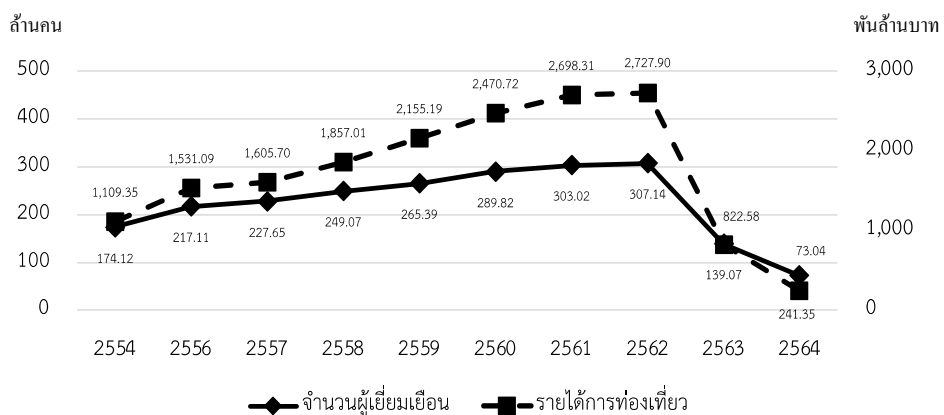
Keywords: Thai Tourism, Total Factor Productivity, Total Factor Productivity Growth

* Research Article from Faculty of Economics, Kasetsart University

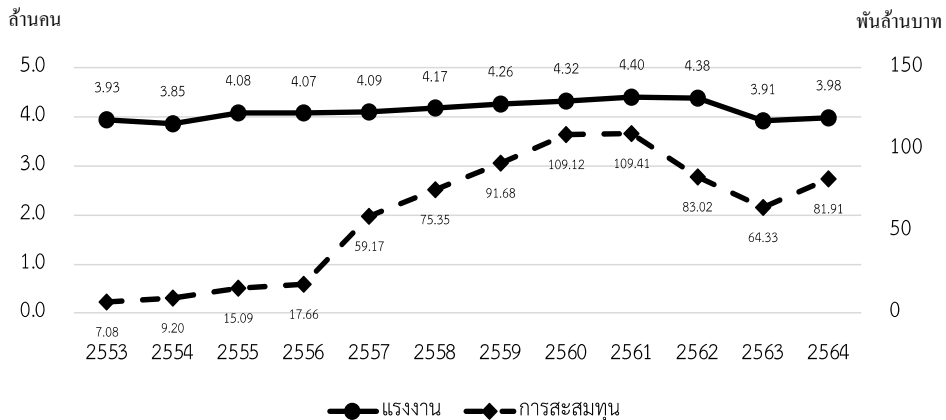
¹ Associate Professor, Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, E-mail: fecobdc@ku.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

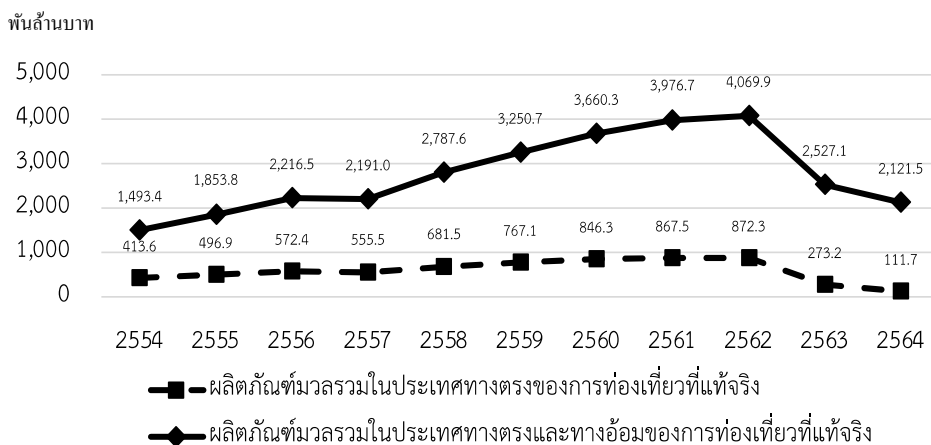
ความอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยว วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนไทย รวมถึงการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องจากภาครัฐบาล ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของไทยในช่วงปี พ.ศ. 2554 ถึงปี พ.ศ. 2562 ก่อนการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 19 ในช่วงเวลานี้มีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วของอุปสงค์ต่อการท่องเที่ยวไทย (Demand for Thai Tourism) ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มขึ้นจำนวนผู้เยี่ยมชมและรายได้จากการท่องเที่ยว (ภาพที่ 1) ส่งผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความต้องการต่อปัจจัยการผลิตไม่ว่าจะเป็นแรงงานและทุนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ภาพที่ 2) นำมาซึ่งมูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศทางตรงที่แท้จริง และผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศทางตรงและทางอ้อมของการท่องเที่ยวที่แท้จริงที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ภาพที่ 3) จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2563 และปี พ.ศ. 2564 ที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 19 อย่างรุนแรงทั่วโลก ส่งผลให้จำนวนผู้เยี่ยมชม และรายได้จากการท่องเที่ยวของไทยลดลงอย่างมาก รวมถึงการใช้ปัจจัยการผลิต ไม่ว่าจะเป็นแรงงาน และการสะสมทุนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ลดลง สุดท้ายเป็นการลดลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศทางตรงและผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศทางตรงและทางอ้อมของการท่องเที่ยวลดลงอย่างมากในช่วงเวลาดังกล่าว

ภาพที่ 1 จำนวนผู้เยี่ยมชมและรายได้การท่องเที่ยวของไทย
ที่มา : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2566, ออนไลน์)

ภาพที่ 2 แรงงานและการสะสมทุนของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย
ที่มา : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2566, ออนไลน์)

ภาพที่ 3 ผลิตภัณ์รวมในประเทศทางตรงและผลิตภัณ์รวมในประเทศทางตรง
และทางอ้อมของการท่องเที่ยวที่แท้จริง (2545 = 100)
ที่มา : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2566, ออนไลน์)

จากข้อมูลข้างต้น ในช่วงเวลาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีการขยายตัว (ปี พ.ศ. 2554 ถึง ปี พ.ศ. 2562) ส่งผลให้มีความต้องการแรงงานและการสะสมทุนสำหรับรองรับการขยายตัวที่เกิดขึ้น เป็นการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นพร้อมกับการใช้ปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นทั้งแรงงานและทุน ที่ผ่านมายังไม่สามารถระบุได้ว่า การใช้ปัจจัยการผลิตมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นมากหรือไม่ หากว่า การขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่ชักนำให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้ปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นจะเป็นการขยายตัวแบบไม่คุ้มค่าและบั่นทอนการขยายตัวอย่างยั่งยืนในอนาคต ในทางเศรษฐศาสตร์การประเมินประสิทธิภาพ

การใช้ปัจจัยการผลิตสามารถประเมินได้จากการคำนวณอัตราการขยายตัวของผลิตภาพการผลิตรวม (Total Factor Productivity Growth: TFPG) ที่ผ่านมามีแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ในหลายแนวทางที่สามารถนำมาใช้เพื่อการประเมินอัตราการขยายตัวของผลิตภาพรวม ไม่ว่าจะเป็นวิธีฟรอนเทียร์ (Frontier Approach) และ วิธีนอนฟรอนเทียร์ (Non-Frontier Approach) ดังเช่นงานของ Metcalfe (1997); Hulten (2001); Chanchareonchai, et al. (2008); Saliola and Seker (2011); Dhehibi, et al. (2015); Kim and Park (2017) และ Saleem, et al. (2019) เป็นต้น สำหรับการประเมินอัตราการขยายตัวของผลิตภาพรวมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวงานศึกษาเชิงประจักษ์ เช่น Barros and Alves (2004); Sun, et al. (2015) Assaf and Tsionas (2018); Bayrak (2018); Tzeremes (2019) และ Perez, et al. (2022) สำหรับงานวิจัยเชิงประจักษ์กรณีของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยยังไม่ปรากฏการประเมินอัตราการขยายตัวของผลิตภาพรวมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับสาขาการผลิต ด้วยเหตุนี้ บทความวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการประเมินอัตราการขยายตัวของผลิตภาพการผลิตรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งในภาพรวมและจำแนกรายสาขาการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 12 สาขาการผลิต เพื่อนำเอาผลการศึกษาที่ได้ไปใช้ประกอบการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวไทยในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-พ.ศ. 2570) ในยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยต่อไป (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2566)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินอัตราการขยายตัวของผลิตภาพการผลิตรวมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้งในภาพรวมและรายสาขาการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

แนวคิดของการวิจัย

ในการประเมินอัตราการขยายตัวของผลิตภาพการผลิตรวมจากงาน Metcalfe (1997); Hulten (2001); Chanchareonchai, et al. (2008); Saliola and Seker (2011); Dhehibi, et al. (2015); Kim and Park (2017) และ Saleem, et al. (2019) สามารถทำได้ 2 แนวทาง ได้แก่ วิธีฟรอนเทียร์ (Frontier Approach) และ วิธีนอนฟรอนเทียร์ (Non-Frontier) ทั้งสองแนวทางแบ่งได้เป็นทั้งเทคนิคพารามेटริกซ์ (Parametric Technique) และ เทคนิคนอนพารามेटริกซ์ (Non-Parametric Technique)

ในบทความวิจัยนี้จะเลือกใช้วิธีนอนฟรอนเทียร์ด้วยเทคนิคนอนพารามेटริกซ์ ด้วยเหตุผลที่ว่าผู้ประกอบการมีการใช้เทคโนโลยีอย่างเต็มประสิทธิภาพ เพื่อทำการหารูปแบบของฟังก์ชันการผลิต (Production Function) โดยเฉลี่ยของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมหรือสาขาการผลิตสาขาใดสาขาหนึ่ง เพื่อทำการประมาณการพารามิเตอร์ในฟังก์ชันการผลิตด้วยวิธีทางเศรษฐมิติเพื่อให้ได้ตัวประมาณการพารามิเตอร์สำหรับการคำนวณอัตราการขยายตัวของผลิตภาพรวม ในทางการศึกษาเชิงประจักษ์สามารถเลือกการคำนวณได้หลายวิธี เช่น ดัชนี Divisia, ดัชนี Tornqvist และ ดัชนี Solow เป็นต้น สำหรับบทความวิจัยนี้

จะเลือกวิธีดัชนี Solow เป็นวิธีที่มีการใช้อย่างแพร่หลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ Barros and Alves (2004); Sun, et al. (2015) Assaf and Tsionas (2018); Bayrak (2018); Tzeremes (2019) และ Perez, et al. (2022) วิธีนี้จะกำหนดให้ฟังก์ชันการผลิตเป็นแบบ Cobb-Douglas ที่มีการผลิตแบบผลได้ต่อขนาดคงที่ (Constant Returns to Scale) ดังนี้

$$Q = A(t) f(K, L) \quad (1)$$

โดยที่ Q คือ ผลผลิต, K คือทุน, L คือแรงงาน และ $A(t)$ แสดงถึงการปรับเปลี่ยนฟังก์ชันการผลิตระหว่างสองจุดเวลา

สมการ (1) ปรับอยู่ในรูปของการเปลี่ยนแปลงได้ดังนี้

$$\begin{aligned} ((dQ/dt)/Q_t) &= (\partial Q/\partial L)(L_t/Q_t)(dQ_t/dt)/K_t \\ &+ (\partial Q/\partial K)(K_t/Q_t)(dK/dt)/K_t \\ &+ (dA_t/dt)/A \\ \text{SolowIndex}_t &= (dA_t/dt)/A \\ &= ((dQ_t/dt)/Q_t) - (\partial Q/\partial L)(L_t/Q_t)(dQ_t/dt)/K_t \\ &(\partial Q/\partial K)(K_t/Q_t)(dK/dt)/K_t \end{aligned} \quad (2)$$

ดัชนี Solow (SolowIndex) เป็นสถิติที่ใช้เป็นตัวแทนของอัตราการขยายตัวของผลิตภาพรวมในบทความวิจัยนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) เพื่อประเมินอัตราการขยายตัวของผลิตภาพการผลิตของการท่องเที่ยวไทยทั้งในภาพรวมและจำแนกรายสาขาการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ด้วยการใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จาก (1) บัญชีรายได้ประชาชาติด้านการท่องเที่ยว (Tourism Satellite Account: TSA) และรายงานเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ที่จัดทำโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และ (2) บัญชีรายได้ประชาชาติ ที่จัดทำโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นชุดข้อมูลรายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 ถึงปี พ.ศ. 2564 มีตัวแปรอิสระ คือ จำนวนแรงงาน และการสะสมทุน และมีตัวแปรตาม คือ ผลิตภัณท์มวลรวมในประเทศที่แท้จริง ที่เขียนในรูปของฟังก์ชันการผลิตรูปแบบ Cobb-Douglas ในรูปของสมการเส้นตรงในรูปแบบของ Natural Logarithm ดังนี้

$$\ln Q_{it} = \theta + \alpha \ln L_{it} + \beta \ln K_{it} + \varepsilon_{it} \quad (3)$$

โดยที่ Q คือ ผลิตภัณท์มวลรวมในประเทศที่แท้จริงของการท่องเที่ยว, L คือ จำนวนแรงงาน, K คือ การสะสมทุน, ε คือ เศษ, i คือ สาขาการผลิต ($i = 1, 2, \dots, 13$ โดยที่ $i = 1$ ภาพรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, $i = 2$ สาขาการบริการที่พักสำหรับผู้เยี่ยมชม (Accommodation for Visitors), $i = 3$ สาขาการบริการอาหารและเครื่องดื่ม (Food and Beverage Serving Industry), $i = 4$ สาขาการบริการคมนาคมทางราง (Railway Passenger Transport), $i = 5$ สาขาการบริการคมนาคมทางถนน (Road Passenger Transport), $i = 6$ สาขาการบริการคมนาคมทางน้ำ (Water Passenger

Transport), $i = 7$ สาขาการบริการคมนาคมทางอากาศ (Air Passenger Transport), $i = 8$ สาขาการบริการให้เช่ายานพาหนะ (Transport Equipment Rental), $i = 9$ สาขาการบริการด้านตัวแทนทางการท่องเที่ยว (Travel Agencies and Other Reservation Services Industry), $i = 10$ สาขาการบริการด้านวัฒนธรรมประเพณี (Cultural Industry), $i = 11$ สาขาการกีฬาและนันทนาการ (Sports and Recreational Industry), $i = 12$ สาขาการค้าปลีกสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (Retail Trade of Country-Specific Tourism Characteristic Goods) และ $i = 13$ สาขาอื่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (Country-Specific Tourism Industries) และ t คือ เวลา (ปี พ.ศ. 2553 ถึงปี พ.ศ. 2564)

สมการข้างต้นจะประมาณการด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares) ภายใต้ข้อสมมติผลได้ต่อขนาดคงที่ (Constant Returns to Scale) เพื่อให้ได้ตัวประมาณการพารามิเตอร์ θ , α และ β สำหรับการคำนวณค่าตัวแปรตามที่ประมาณค่าได้ จากนั้นก็นำเอาค่าของตัวแปรตามที่ประมาณค่าได้มาหาส่วนต่างกับค่าตัวแปรตามจริงตามสมการ (2) เพื่อใช้เป็นตัวดัชนี Solow เป็นสถิติที่แสดงถึงอัตราการขยายตัวของผลิตภาพการผลิตรวมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ผลการศึกษา

ผลประเมินอัตราการขยายตัวของผลิตภาพการผลิตรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยในช่วงปี พ.ศ. 2553 ถึงปี พ.ศ. 2564 จากการประมาณการฟังก์ชันการผลิตแบบ Cobb-Douglas ที่มีผลได้ต่อขนาดแบบคงที่ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด ผลการประมาณค่าพารามิเตอร์ แสดงดังตารางที่ 1

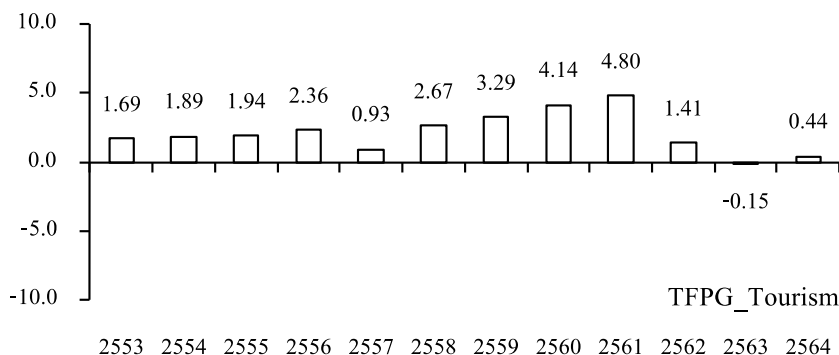
ตารางที่ 1 ผลการประมาณการพารามิเตอร์ในฟังก์ชันการผลิตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย

ตัวแปรตาม	α	β	R^2	F-stat.
$\ln Q_{1t}$	0.8780	0.1220	0.573	7.04
$\ln Q_{2t}$	0.8860	0.1140	0.525	12.43
$\ln Q_{3t}$	0.7202	0.2798	0.689	7.18
$\ln Q_{4t}$	0.8463	0.1537	0.515	11.39
$\ln Q_{5t}$	0.7202	0.2798	0.509	7.96
$\ln Q_{6t}$	0.8753	0.1247	0.901	3.52
$\ln Q_{7t}$	0.7531	0.2469	0.758	17.14
$\ln Q_{8t}$	0.8549	0.1451	0.172	21.04
$\ln Q_{9t}$	0.6430	0.3570	0.586	21.20
$\ln Q_{10t}$	0.7000	0.3000	0.600	10.02
$\ln Q_{11t}$	0.8518	0.1482	0.239	25.46
$\ln Q_{12t}$	0.8230	0.1770	0.497	22.14
$\ln Q_{13t}$	0.8201	0.1799	0.781	4.00

หมายเหตุ: Q_{it} คือ ผลิตภัณช์มวลรวมในประเทศที่แท้จริงของการท่องเที่ยวสาขาที่ i

ผลการประมาณการข้างต้นนำไปคำนวณเป็น อัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แสดงดังภาพที่ 4 พบว่า อัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมก่อนการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น ปี พ.ศ. 2553 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยมีอัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวม ร้อยละ 1.69 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 1.89 1.94 และ 2.36 ในปี พ.ศ. 2554 ปี พ.ศ. 2555 และ ปี พ.ศ. 2556 ตามลำดับ ในปี พ.ศ. 2557 มีอัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมลดลง เป็นร้อยละ 0.93 สาเหตุ จากความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองในประเทศ จากชุมนุมประท้วงทางการเมืองตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2556 และการทำรัฐประหารในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2557 ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศทางตรงและผลิตภัณฑ์มวลรวมลดลง จะเห็นได้ว่า แนวโน้มของอัตราการขยายตัวของผลิภาพรวมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางเดียวกับแนวโน้มของอุตสาหกรรมไทยในภาพรวม ในช่วงปี พ.ศ. 2553 ถึงปี พ.ศ. 2557 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีอัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมเฉลี่ยร้อยละ 1.76 ต่อปี อัตราการขยายตัวนี้มีค่าต่ำกว่าอัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมของไทยที่อัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมในช่วงเวลาเดียวกันที่มีการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 2.50 ต่อปี

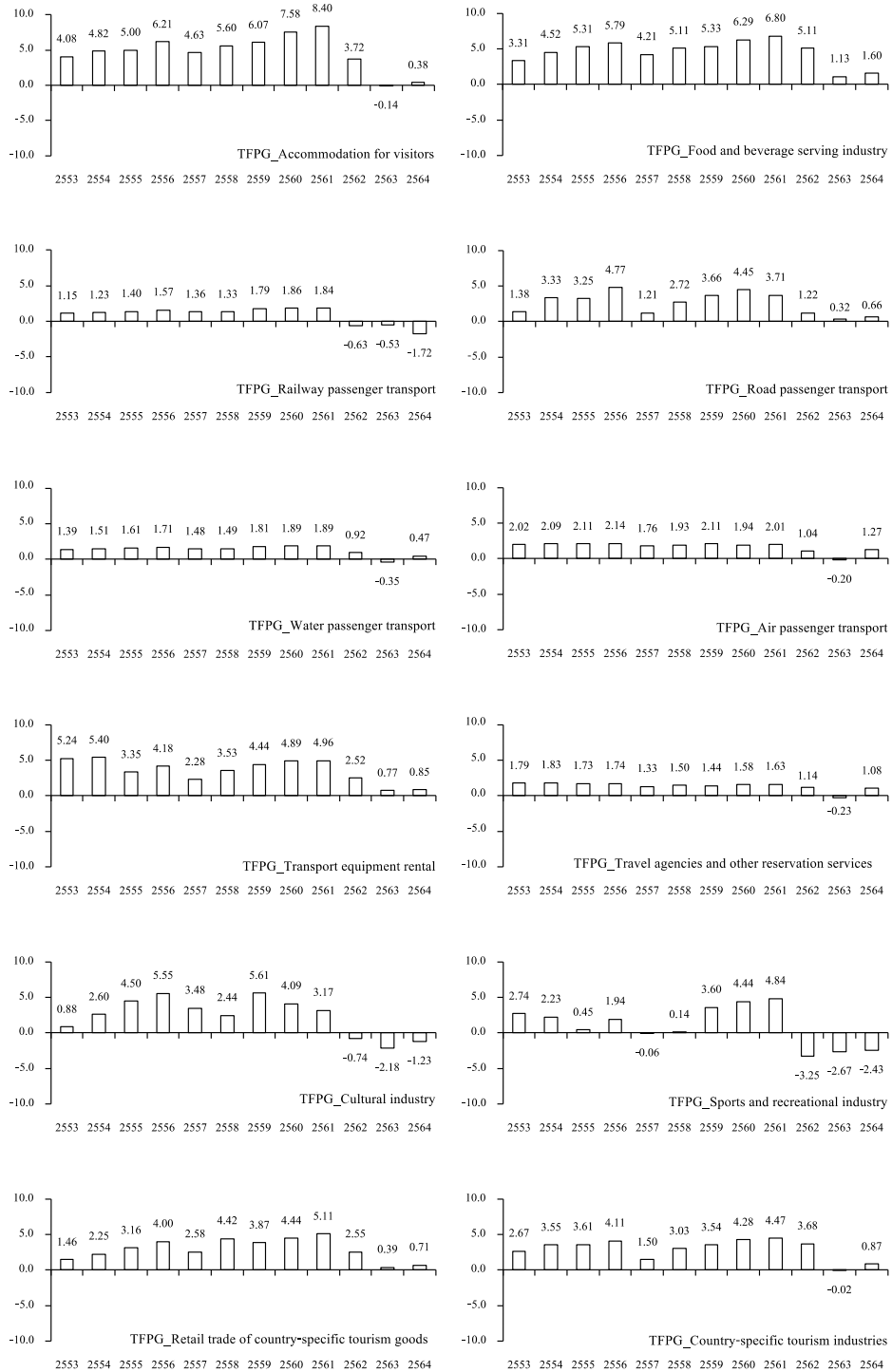
ในช่วงปี พ.ศ. 2558 ถึงปี พ.ศ. 2561 เป็นช่วงเวลาที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยมีการขยายตัวอย่างเนื่อง และเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่มีอัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมเพิ่มอย่างต่อเนื่องเช่นกัน รวมถึงมีอัตราการขยายตัวที่เพิ่มมากขึ้น ในปีพ.ศ.2558 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีอัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมร้อยละ 2.67 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 3.29 และร้อยละ 4.14 ในปี พ.ศ. 2559 และ ปี พ.ศ. 2560 ตามลำดับ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยมีอัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมสูงที่สุดในปี พ.ศ. 2561 ที่ร้อยละ 4.80 ในช่วงปี พ.ศ. 2558 ถึงปี พ.ศ. 2561 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยมีอัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมเฉลี่ยร้อยละ 3.72 ต่อปี เป็นอัตราการขยายตัวที่สูงกว่าอัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมของไทยในช่วงเวลาเดียวกัน ที่มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3.36 ต่อปี (Chanchareonchai, et al., 2008; Srisomboon, 2020)

ภาพที่ 4 อัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย

แต่หลังจากนั้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 ผลจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด 19 ส่งผลให้อัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมลดลง ในปี พ.ศ. 2562 มีอัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมเพียงร้อยละ 1.41 และใน ปี พ.ศ. 2563 ที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด 19 ในประเทศไทยอย่างรุนแรง อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในปีนี้อยู่ในภาวะหยุดชะงัก รวมถึงมีอัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมติดลบ คิดเป็นร้อยละ 0.15 จากนั้นในปี พ.ศ. 2564 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเริ่มมีภาวะการฟื้นตัวจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด 19 ส่งผลให้อัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 0.44 แต่อย่างไรก็ตาม อัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมยังต่ำกว่าอัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมในช่วงก่อนการแพร่ระบาดของของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด 19

ผลการคำนวณอัตราเจริญเติบโตของผลิภาพการผลิตรวมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวรายสาขาการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 12 สาขา แสดงดังภาพที่ 5 ผลการคำนวณอัตราขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวม พบว่า ในช่วงก่อนการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด 19 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 ถึงปี พ.ศ. 2562 สามารถแบ่งกลุ่มของสาขาการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวออกเป็น 2 กลุ่ม จำแนกแนวโน้มของอัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวม ได้แก่ สาขาการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มของอัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมเพิ่มขึ้น และ สาขาการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มของอัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมคงที่

ภาพที่ 5 อัตราการขยายตัวของผลิตภาพรวมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยรายสาขาการผลิต

ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน 2567

กลุ่มสาขาการผลิตที่มีแนวโน้มของอัตราการขยายตัวของผลิตภาพการผลิตรวมเพิ่มขึ้น มีทั้งสิ้น 8 สาขาการผลิต ได้แก่ สาขาการบริการที่พักรถสำหรับผู้เยี่ยมชมเยือน สาขาการบริการอาหารและเครื่องดื่ม สาขาการบริการคมนาคมทางถนน สาขาการบริการให้เช่ายานพาหนะ สาขาการบริการด้านวัฒนธรรม ประเพณี สาขาการกีฬาและนันทนาการ สาขาการค้าปลีกสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สาขาการผลิตเหล่านี้มีแนวโน้มของอัตราการขยายตัวของผลิตภาพรวม เช่นเดียวกับอัตราการขยายตัวของผลิตภาพการผลิตรวมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยจะมีแนวโน้มการขยายตัวที่เพิ่มขึ้นไม่มากนักในช่วงปี พ.ศ. 2553 ถึงปี พ.ศ. 2556 จากนั้นก็มีอัตราการขยายตัวของผลิตภาพการผลิตรวมที่ลดลงในปี พ.ศ. 2557 ตามสถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศ หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2557 ถึงปี พ.ศ. 2561 สาขาการผลิตทั้ง 8 สาขาการผลิตนี้ ต่างก็มีอัตราการขยายตัวของผลิตภาพการผลิตรวมเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน จนกระทั่งปี พ.ศ. 2562 ที่มีอัตราการขยายตัวของผลิตภาพรวมลดลงจากผลของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สาขาการผลิตที่มีอัตราการขยายตัวของผลิตภาพรวมเฉลี่ยในช่วงก่อนเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ปี พ.ศ. 2553 ถึงปี พ.ศ. 2561) สูงที่สุด คือ สาขาการบริการที่พักรถสำหรับผู้เยี่ยมชมเยือน ที่มีอัตราการขยายตัวของผลิตภาพรวมเฉลี่ยร้อยละ 5.93 ต่อปี รองลงมา คือ สาขาการบริการอาหารและเครื่องดื่ม และสาขาการบริการให้เช่ายานพาหนะ ที่มีอัตราการขยายตัวของผลิตภาพการผลิตรวมเฉลี่ยร้อยละ 5.26 ต่อปี และร้อยละ 4.27 ต่อปี นอกจากนี้ ยังมีสาขาการบริการคมนาคมทางถนน สาขาการบริการด้านวัฒนธรรม ประเพณี สาขาการค้าปลีกสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และ สาขาอื่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ที่มีอัตราการขยายตัวของผลิตภาพการผลิตรวมเฉลี่ยต่อปีในช่วงก่อนการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สูงกว่าอัตราการขยายตัวของผลิตภาพการผลิตรวมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและภาพรวมของประเทศ

กลุ่มสาขาการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มของอัตราการขยายตัวของผลิตภาพการผลิตรวมลงที่ ได้แก่ สาขาการบริการคมนาคมทางราง สาขาการบริการคมนาคมทางน้ำ สาขาการบริการคมนาคมทางอากาศ และสาขาการบริการด้านตัวแทนทางการท่องเที่ยว สาขาการผลิตในกลุ่มนี้มีอัตราการขยายตัวของผลิตภาพการผลิตรวมที่ค่อนข้างคงที่ นอกจากนี้ สาขาการผลิตในกลุ่มนี้ยังมีอัตราการขยายตัวของผลิตภาพการผลิตรวมต่ำ สาขาการบริการคมนาคมทางราง สาขาการบริการคมนาคมทางน้ำ สาขาการบริการคมนาคมทางอากาศ และสาขาการบริการด้านตัวแทนทางการท่องเที่ยว มีอัตราการขยายตัวของผลิตภาพการผลิตรวมในช่วงก่อนการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คิดเป็นร้อยละ 1.52 ต่อปี ร้อยละ 1.65 ต่อปี ร้อยละ 2.01 ต่อปี และร้อยละ 1.61 ต่อปี ตามลำดับ สาขาการผลิตทั้ง 4 สาขาการผลิตนี้มีอัตราการขยายตัวของผลิตภาพรวมที่ต่ำกว่าอัตราการขยายตัวของผลิตภาพรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและภาพรวมของไทย เช่นเดียวกับสาขาการผลิตอื่น ๆ ผลของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 ส่งผลให้ทุกสาขาการผลิตมีอัตราการขยายตัวของผลิตภาพการผลิตรวมลดลงต่ำกว่า

ช่วงเวลาก่อนหน้าในทุกสาขาการผลิต นอกจากนี้ในตารางที่ 2 พบว่า ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด 19 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในภาพรวมมีอัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมลดลงร้อยละ 86.10 สาขาการผลิตส่วนใหญ่มีการลดลงในอัตราที่ต่ำกว่าภาพรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จะมีเพียง สาขาการบริการด้านวัฒนธรรมประเพณี สาขาการบริการคมนาคมทางราง และสาขาการกีฬาและนันทนาการ ที่มีการลดลงของอัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมสูงกว่าภาพรวมของอุตสาหกรรม และมีการลดลงอย่างมาก กล่าวได้ว่า สาขาการผลิตทั้ง 3 สาขานี้ เป็นสาขาการผลิตที่มีความอ่อนไหวต่อสิ่งกระทบในภาคการท่องเที่ยวสูง

ตารางที่ 2 ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของอัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตในช่วงก่อน (ปี พ.ศ. 2559 ถึงปี พ.ศ. 2561) และช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด 19 (ปี พ.ศ. 2562 ถึงปี พ.ศ. 2564)

สาขาการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)
การบริการด้านตัวแทนทางการท่องเที่ยว	-57.38
การบริการอาหารและเครื่องดื่ม	-57.43
สาขาอื่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	-63.20
การบริการคมนาคมทางอากาศ	-65.13
การบริการให้เช่ายานพาหนะ	-71.03
การค้าปลีกสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	-72.75
การบริการคมนาคมทางถนน	-81.42
การบริการคมนาคมทางน้ำ	-81.49
การบริการที่พักสำหรับผู้เยี่ยมชมเยือน	-82.08
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว	-86.10
การบริการด้านวัฒนธรรมประเพณี	-132.16
การบริการคมนาคมทางราง	-152.54
การกีฬาและนันทนาการ	-164.78

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาประเมินอัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งในภาพรวม และรายสาขาการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว พบว่า อัตราการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยในช่วงปี พ.ศ. 2553 ถึงปี พ.ศ. 2557 มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตามยังคงมีอัตราการขยายตัวที่ต่ำกว่าอัตราการขยายตัวของผลิภาพรวมของประเทศจากงานของ

Chanchareonchai, et al. (2008) และ Srisomboon (2020) ผลการศึกษาค้นพบคำตอบที่แตกต่างไปในช่วงปี พ.ศ. 2553 ถึงปี พ.ศ. 2561 ที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยมีการขยายตัวอย่างสูงและต่อเนื่อง เป็นช่วงเวลาที่มียุทธการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสูงขึ้นในเกือบทุกสาขาการผลิตมียุทธการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมสูงกว่ายุทธการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมของประเทศ ผลการศึกษาจำแนกตามสาขาการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวซึ่งเป็นผลการศึกษาที่ยังไม่เคยมีการศึกษามาก่อน พบว่า ในช่วงก่อนเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด 19 แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสาขาการผลิตที่มีแนวโน้มของยุทธการเจริญเติบโตของผลิภาพรวมเพิ่มขึ้น และ กลุ่มสาขาการผลิตที่มีแนวโน้มของยุทธการเจริญเติบโตของผลิภาพรวมคงที่ ในกลุ่มสาขาการผลิตที่มีแนวโน้มของยุทธการเจริญเติบโตของผลิภาพรวมเพิ่มขึ้น ได้แก่ สาขาการบริการที่พักสำหรับผู้เยี่ยมชมเยือน สาขาการบริการอาหารและเครื่องดื่ม สาขาการบริการคมนาคมทางถนน สาขาการบริการให้เช่ายานพาหนะ สาขาการบริการด้านวัฒนธรรมประเพณี สาขาการกีฬาและนันทนาการ สาขาการค้าปลีกสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และ สาขาอื่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สำหรับกลุ่มสาขาการผลิตที่มีแนวโน้มของยุทธการเจริญเติบโตของผลิภาพรวมคงที่ ได้แก่ สาขาการบริการคมนาคมทางราง สาขาการบริการคมนาคมทางน้ำ สาขาการบริการคมนาคมทางอากาศ และสาขาการบริการด้านตัวแทนทางการท่องเที่ยว สำหรับช่วงเวลาที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด 19 สาขาการผลิตทุกสาขาการผลิตในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมียุทธการขยายตัวของผลิภาพรวมลดลงจากช่วงเวลาก่อนหน้า ยุทธการเจริญเติบโตของผลิภาพรวมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยมียุทธการขยายตัวเพียงร้อยละ 0.57 ต่อปี แสดงว่า การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด 19 มีผลให้การพัฒนาศักยภาพของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยถดถอยลง

ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

ผลการประเมินยุทธการขยายตัวของผลิภาพรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยมีข้อเสนอแนะด้านนโยบายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวไทยตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-พ.ศ. 2570) ในยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยต่อไปดังนี้

1. จากผลการศึกษาที่พบว่า ยุทธการขยายตัวของผลิภาพการผลิตรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด 19 ด้วยเหตุนี้ จึงควรมีมาตรการในระยะสั้นที่จะผลักดันให้อุทธการขยายตัวของผลิภาพรวมทั้งในภาพรวม และ รายสาขาการผลิตมียุทธการขยายตัวในระดับเดียวกันกับการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด 19 ด้วยการสนับสนุน

งบประมาณหรือการจัดตั้งกองทุนเงินฟื้นฟูให้กับผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพื่อบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นและนำพาให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลับสู่แนวโน้มการขยายตัวเดิมก่อนมีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด 19

2. จากผลการศึกษาที่พบว่า อัตราการขยายตัวของผลผลิตภาพการผลิตรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยยังมีบทบาทต่อการขยายตัวของผลผลิตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไม่มากนักเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของไทย ด้วยเหตุนี้ จึงควรมีการใช้มาตรการส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวของผลผลิตภาพรวมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย เช่น การยกระดับและการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากการบูรณาการระหว่างการพัฒนาและภูมิปัญญา วัฒนธรรม และทรัพยากรทั้งในระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้สูงขึ้น และเป็นการเพิ่มคุณค่าของต้นทุนทรัพยากรในท้องถิ่น สำหรับกลุ่มสาขาการผลิตที่มีแนวโน้มของอัตราการขยายตัวของผลผลิตภาพการผลิตรวมคงที่ ได้แก่ สาขาการบริการคมนาคมทางราง สาขาการบริการคมนาคมทางน้ำ สาขาการบริการคมนาคมทางอากาศ และสาขาการบริการด้านตัวแทนทางการท่องเที่ยวขึ้น จำเป็นต้องมีการใช้มาตรการเฉพาะเพื่อเพิ่มอัตราการขยายตัวของผลผลิตภาพการผลิตรวมในสาขาการผลิตเหล่านี้ เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคม ไม่ว่าจะเป็น ระบบขนส่งสาธารณะให้ครอบคลุมเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทั้งในจังหวัดท่องเที่ยวหลักและจังหวัดท่องเที่ยวรอง รวมถึง การจัดทำแอปพลิเคชัน (Application) และ แพลตฟอร์ม (Platform) ที่สนับสนุนการคมนาคมและแหล่งท่องเที่ยวอย่างเบ็ดเสร็จทีเดียว นอกจากนี้ มาตรการส่งเสริมให้เกิดการยกระดับของผลผลิตภาพการผลิตของแรงงานด้านการท่องเที่ยวให้เป็นแรงงานด้านการท่องเที่ยวที่มีความชำนาญเฉพาะทางด้วยการออกแบบหลักสูตรการพัฒนาแรงงานแบบเฉพาะทาง หรือ Tailored-Made และ ส่งเสริมแรงงานด้านการท่องเที่ยวให้มีความเข้าใจในดิจิทัล (Digital Literacy) เพื่อเพิ่มทักษะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี เช่น การตลาดออนไลน์ หรือ การวิเคราะห์ข้อมูลนักท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). สถิติการท่องเที่ยว 2565. สืบค้นเมื่อ 11 ตุลาคม 2566, จาก

https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=411

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3

(พ.ศ. 2566 – 2570). กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

Assaf, A. G., and Tsionas, M. (2018). The Estimation and Decomposition of Tourism Productivity.

Tourism Management, 65, 131-142.

- Barros, C. P., and Alves, F. P. (2004). Productivity in the Tourism Industry. *International Advances in Economic Research*, 10(3), 215-225.
- Bayrak, R. (2018). Total Factor Productivity of Tourism Sector of OECD Countries. *Journal of the Faculty of Economics and Administrative Sciences Cankiri Karatekin University*, 8(2), 157-177.
- Chancharonchai, K., Virunhaphon, D., and Vimonsi, P. (2008). Explaining Economic Growth and Total Factor Productivity in Thailand. *Chulalongkorn Journal of Economics*, 20(2), 113-140.
- Dhehibi, B., Frija, A., Aw-Hassan, A., Akroush, S., and Ibrahim, A. (2015). *Approaches to Total Factor Productivity Measurements in the Agriculture Economy*. Jordan: CRP on Dryland Systems (DS).
- Hulten, C. R. (2001). Total Factor Productivity: A Short Biography. In C. R. Hulten, E. R. Dean, and M. J. Harper. (Eds.). *New Development in Productivities Analysis*. (pp. 1-54). University of Chicago Press.
- Kim, J., and Park, J. (2017). *The Role of Total Factor Productivity Growth in Middle-Income Countries*. Retrieved April 11, 2023, from <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/383176/ewp-527.pdf>
- Metcalfe, J. S. (1997). The Evolutionary Explanation of Total Factor Productivity Growth: Macro Measurement and Micro. *Revue d'économie industrielle*, 80(2), 93-114.
- Perez, A. M., Martinez-Sanchez, M. E., and Nicolas-Sans, R. (2022). The Spanish Tourism Sector: Digital Transformation and Total Factor Productivity. *Cuadernos de economía*, 45(127), 140-155.
- Saleem, M. A., Bhutta, Z. M., Nauman, M., and Zahra, S. (2019). Enhancing Performance and Commitment Through Leadership and Empowerment: An Emerging Economy Perspective. *International Journal of Bank Marketing*, 37(1), 303-322.
- Saliola, F., and Seker, M. (2011). *Total Factor Productivity Across the Developing World*. Retrieved April 11, 2023, from <https://documents1.worldbank.org/curated/en/646931468157519398/pdf/682730BRI0ESN00LIC00Productivity023.pdf>
- Srisomboon, S. (2020). *Labor and Labor Productivity in National Account Aspect*. Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Council.

Sun, J., Zhang, J., Zhang, J., J., Ma, J., and Zhang, Y. (2015). Total Factor Productivity Assessment of Tourism Industry: Evidence from China. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 20(3), 280-294.

Tzeremes, P. (2019). Analysing the Linkage Between Total Factor Productivity and Tourism Growth in Latin American Countries. *Journal of Economics, Finance and Administrative Science*, 27(54), 119-230.
